

Becoming a First Grade Teacher (a Phenomenological Study)¹

Ahmet YAMAÇ**

ABSTRACT. The first grade education, being the first step of students' formal education, has a great importance in their school life. Learning experiences that took place during this period constitute the basis for students' education. This period crucially predicts long-term achievement. For successful first grade education, teachers have a critical role. However, it is seen that inexperienced teachers and teacher candidates have anxiety and fear regarding first grade education. Therefore, addressing the perceptions, emotions and experiences of classroom teachers is important in making this period more understandable. To collect data, focus group interview technique was used in this phenomenological study design. The study group was comprised of 12 classroom teachers. The findings were presented under the themes of characteristics of first grade teachers, the effects of first grade teaching, the importance of first grade instruction, problems experienced and solution strategies regarding those problems.

Keywords: First grade teaching, teacher characteristics, teacher experiences, first grade education.

SUMMARY

Purpose and Significance: The first grade education, being the first step of students' formal education, has a great importance in their school life. Learning experiences constitute the basis of students' education during this period. This period crucially predicts long-term achievement. For successful first grade education, teachers have a critical role. However, it is seen that inexperienced teachers and teacher candidates have anxiety and fear regarding first grade education. Therefore, addressing the perceptions, emotions and experiences of classroom teachers is important in making this period more understandable. The aim of the current study is to investigate the perception, experience and emotion of classroom teachers towards first grade teaching.

Methods: To collect data, focus group interview technique was used in this phenomenological study design. The study group was comprised of 12 classroom teachers. The data was analyzed by content analysis.

Results: The findings were presented under the themes of characteristics of first grade teacher, the effects of first grade teaching, the importance of first grade instruction, problems experienced and solution strategies regarding those problems. The theme of characteristics of first grade teachers was conceptualized in three sub-themes: personal characteristics, communication characteristics and instruction characteristics. Another theme that emerged from responses was the effects of first grade teaching on teachers. Teachers reported that first grade teaching had an effect on their daily life. Moreover, first grade teaching influences teachers in terms of their profession. Teachers become satisfied with their job as the achievement of students regarding reading and writing results in a feeling of achievement for teachers. Teachers feel various emotions during this period. Teachers also stated that first grade education has a great importance in students' school life and life-long achievement. Problems that teachers have are caused by parents and students. Teacher-parent cooperation and personal strategies are used to solve these problems by teachers.

Discussion and Conclusions: First grade teacher was identified with following personality characteristics: relevance, resolution, valuing, sacrifice, compassion, conscientiousness, mercy, no prejudice, willingness, love and patience. The branch and class level can be one of the main factors in determining the characteristics of teachers. Empathy is among the most basic communication characteristics of first grade teachers. Because, it has an important role in understanding students' personal problems and their perspective. According to teachers, play and material use are among the frequently mentioned instruction characteristics. Play is an important tool for students' social, affective and cognitive development (Hand and Nourot, 1999). First grade teaching results in some changes in teachers' daily life. These effects show us how it is a difficult and troublesome process. Also, first grade teaching brings about a great satisfaction in terms of teaching profession. Moreover, emotions experienced during first grade teaching are anxiety, stress, joy and happiness.

Early childhood education has a critical role in students' long-term achievement (Hand and Nourot, 1999). This period forms the basis of their educational life. The knowledge and skills that students obtain have an important effect on their educational life. Problems that teachers have are caused by parents and students. Teacher-parent cooperation and personal strategies are used to solve these problems. Teacher-parent cooperation has a critical role during first grade teaching.

¹ This study was presented at 21. National Congress of Educational Sciences held in Istanbul between 12-14 September, 2012.

**Research Assistant, Afyon Kocatepe University, Elementary Education, ayamac@aku.edu.tr

Birinci Sınıf Öğretmeni Olmak (Fenomenolojik Bir Çalışma)*

Ahmet YAMAÇ**

ÖZ. Öğrencilerin formel olarak ilkokula başlayışının ilk basamağı olan birinci sınıf öğrenimi okul yaşamında büyük bir öneme sahiptir. Bu evrede gerçekleşen öğrenme deneyimleri eğitim yaşamının temelini oluşturmakta ve gelecekteki başarıyı önemli derecede yordamaktadır. Bu evrenin başarılı bir düzeyde gerçekleşmesinde şüphesiz öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Ancak daha önce birinci sınıf öğretmenliği yapmamış öğretmen ve öğretmen adaylarının birinci sınıf öğretmenliğine ilişkin bir takım korku ve kaygı yaşadıkları görülmektedir. Bu nedenle birinci sınıf öğretmenliği olgusuna ilişkin birinci sınıf öğretmenlerinin algı, deneyim ve duygularını ortaya koymak süreci daha anlaşılır yapmak açısından önemli görülmektedir. Bu çerçevede, fenomenolojik desende tasarlanan bu çalışmada 12 sınıf öğretmeni ile odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Elde edilen bulgular, birinci sınıf öğretmenin özellikleri, birinci sınıf öğretmenliğinin etkisi, birinci sınıf öğreniminin önemi, yaşanan sorunlar ve yaşanan sorunlara ilişkin çözüm stratejileri temaları altında sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Birinci sınıf öğretmenliği, öğretmen nitelikleri, öğretmen deneyimleri, birinci sınıf öğrenimi.

GİRİŞ

Öğretmen, öğretmenliğin kuramsal bilgi temelini işe koşarak bireyin davranışlarında hem bireyin hem de toplumun yaşamına kalite katacak değişmelerin oluşmasına kılavuzluk eden kişidir (Şahin, 2004, s.282). Dilekmen (2008:1)' e göre ise öğretmenler eğitim durumlarının düzenlenmesinden ve yürütülmesinden birinci derecede sorumlu kişilerdir. Eğitimin temel unsurlarından biri olan öğretmenlerin hem toplumsal hem de okul içinde önemli roller vardır. Özellikle öğrenci başarısında yeri yadsınamayan öğretmenlik profesyonellik gerektiren özel bir meslektir (Yıldırım, Ünal ve Çelik, 2011).

Araştırmacılar ve uygulayıcılar iyi bir öğretmeni belirlemek için öğretmen kişiliklerini, özelliklerini, davranışlarını, tutumlarını, yeteneklerini, yeterliliklerini, etkililiğini, öğretim stillerini, öğretmen ve veli ilişkilerini ve öğretmenlikle ilgili diğer birçok özelliği incelemek için hayli zaman harcamışlardır. İyi ve etkili bir öğretmenin özellikleri ile çok fazla çalışma olmasına rağmen iyi ve etkili öğretmeni belirlemek zordur (Aksoy, 1998). Çelikten, Şanal ve Yeni (2005) iyi bir öğretmeni şu özelliklerde ele almaktadır:

- Öğrencilere karşı açık görüşlü ve objektif olma,
- Öğrencilerin beklenti ve gereksinimlerini dikkate alma,
- Eğitimsel sorunları bilimsel yöntemlerle araştırabilme,
- Eğitimde bireysel farklılıkları dikkate alma,
- Yenilik ve gelişmelere açık, kendini sürekli yenileyebilme,
- Toplumsal değişmeleri anlayıp yorumlayabilme,
- Araştırmacı bir yapıya sahip olma,
- Eğitim teknolojisindeki gelişmeleri yakından izleme,
- Yüksek başarı beklentisi.

Ramsden vd. ise iyi bir öğretmeni şu şekilde ele almaktadırlar (akt: Trigwell, 2010):

- İyi öğretmenler iyi öğrenenlerdir,
- İyi öğretmenler konuları için heveslidirler ve öğrencileri ile konusunu paylaşmak için isteklidirler,

*Bu çalışma 12-14 Eylül 2012 tarihleri arasında İstanbul'da düzenlenen 21. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulmuştur.

**Araştırma Görevlisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İlköğretim Bölümü, ayamac@aku.edu.tr

- İyi öğretmenler buldukları ortamın farkındadırlar ve öğretimi buna göre düzenlerler,
- İyi öğretmenler öğrenmeye cesaretlendirirler ve öğrencilerinin eleştirel düşünme, problem çözüme, problem-yaklaşım becerilerinin gelişimine önem verirler,
- İyi öğretmenler bilgiyi doğrudan aktarmak yerine, onu genişletmeye ve dönüştürmeye odaklanırlar,
- İyi öğretmenler açık hedefler belirlerler, geçerli ve uygun değerlendirme yöntemleri kullanırlar ve öğrencilere nitelikli geri dönüt sağlarlar,
- Öğrencilere saygı gösterirler.

Arnon ve Reichel (2007) ise ideal bir öğretmeni, akademik bilgiye sahip, sosyal bir misyonu olan, bireysel ve eleştirel düşüncenin gelişimine odaklanan ve kişiliği öğretimin merkezinde yer alan kişi olarak değerlendirmektedir.

Öğretmenlik mesleği ile ilgili alanda yapılan çalışmalara bakıldığında, araştırmaların etkili öğretmen nitelikleri (Çakmak, 2009; Murat, Ünişen ve Kanatlı, 2010; Şahin 2011; Walker, 2008; Witcher ve Onwuegbuzie, 1999; Witcher vd., 2008), öğretmenlik mesleğine ilişkin metafor çalışmaları (Saban, 2004; Saban Koçbeker Saban, 2006; Yıldırım Ünal ve Çelik, 2011) ve iyi öğretmene ilişkin algılar (Aksoy, 1998) gibi boyutlarda öğretmen, öğrenci, yönetici ve müfettiş algılarına dayalı olarak yapıldığı görülmektedir. Ayrıca bu çalışmalar öğretmenliği genel bir çerçevede ele almaktadır. Oysa farklı branşlarda öğretmenliğe yönelik algı ve deneyimleri araştırmak o alana ilişkin öğretmenlik niteliklerini ve deneyimlerini ortaya koyma açısından belirleyici olabilir. Özellikle okul yaşamının temeli olan sınıf öğretmenliği olgusunu anlamak ve açıklamak, öğrencilerin daha sağlam bir temele sahip olması açısından önemli olarak görülebilir. Bu çerçevede sınıf öğretmenliği ya da birinci sınıf öğretmenliği olgularını anlamaya ve açıklamaya yönelik araştırmalarla ilgili literatürde bir boşluk olduğu görülmektedir.

Birinci sınıf öğrenimi, öğrencilerin gelecekteki eğitim yaşamlarının temelini oluşturmaktadır. Öğrencilerin birinci sınıftaki okumayı öğrenme deneyimleri, ilerdeki eğitim yaşamlarındaki başarı ya da başarısızlıklarının önemli bir yordayıcısıdır (Cunningham ve Stanovich, 1997; Hand ve Nourot, 1999; Institute of Education Sciences, 2006; Stuhlman ve Pianta, 2009). Nitekim, öğrencilerin birinci sınıf öğrenimlerinin başarılı bir düzeyde gerçekleşmesi, öğrencilerin öğrenim hayatlarını olumlu yönde etkilemesi beklenebilir. Bu noktada birinci sınıf öğretmenleri önemli bir rol üstlenmektedir. Birinci sınıf öğrenimi, öğrencilerin gelecek akademik yaşamları açısından bu denli önemli bir dönem olmasına rağmen, literatürde birinci sınıf öğretmenliği olgusunu araştıran bir çalışma bulunmamaktadır. Ayrıca daha önce birinci sınıf okutmamış öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının öğrencilerin okuldaki ilk yılı olması sebebi ile birinci sınıf öğretmenliği ile ilgili kaygı ve korku yaşadıkları görülmektedir (Pattaban, 2012). Tüm bunlar göz önüne alındığında, birinci sınıf öğretmeni olma olgusunu, birinci sınıf öğretmenlerinin bakış açısından yaşadıkları deneyimleri, algılarını ve duygularını ortaya koymak, daha önce birinci sınıf öğretmenliği yapmamış olan sınıf öğretmenleri ve öğretmen adaylarına bu süreci daha anlaşılır ve açık hale getirme açısından önemli görülmektedir. Bu sayede, ilk kez birinci sınıf öğretmenliği yapacak öğretmenlere bu süreçte yaşayacakları deneyim ve sorunlar ile ilgili önemli bir ipucu sağlanacağı düşünülmektedir. Ayrıca, birinci sınıf öğretmenliği olgusu ile ilgili elde edilen bulguların ilköğretim sınıf öğretmenliği programlarının düzenlenmesinde önemli bir rol oynayabileceği beklenmektedir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim sınıf öğretmenlerinin birinci sınıf öğretmenliğine ilişkin algı, duygu ve deneyimlerini ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Tarama türünde nitel bir çalışma olan bu araştırmada fenomenolojik desen kullanılmıştır. Fenomenolojik desen, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular, yaşadığımız dünyada olaylar deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimde karşımıza çıkabilmektedir (Yıldırım ve

Şimşek, 2008, s.72). Fenomenolojik yaklaşımlar, deneyimin insan için ne anlama geldiği ve insanın deneyimi bilince nasıl dönüştürdüğüne odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, metodolojik olarak ayrıntılı ve dikkatli bir şekilde insanların bazı fenomenleri nasıl algıladıkları, nasıl tanımladıkları, onun hakkında ne hissettikleri, onu nasıl yargıladıkları, onun ne anlama geldiği ve onun hakkında diğerleri ile ne konuştuklarını betimlemeyi ve anlamayı gerektirmektedir (Patton, 2002, s.104). Gluck ve Patai'ye (1991) göre fenomenolojik çalışmalarda araştırmacının hedefi ve rolü katılımcıların deneyimlerini elde etmek ve onların gördüğü gibi görebilmektir (akt:Vanderstop ve Johnston, 2009).

Katılımcılar

Fenomenle ilgili ayrıntılı veri toplamak için, ilgili fenomeni yaşayan kişilerle doğrudan derin görüşmeler yapılmalıdır (Patton, 2002, s.104). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin birinci sınıf öğretmenliğine ilişkin algı, duyu ve deneyimlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada kar topu örnekleme yöntemi ve ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kartopu örnekleme birbirine bağlı durumları betimleme ve örneklemede kullanılan bir yöntemdir. Çok aşamalı bir yöntem olan kartopu örnekleme bir ya da birkaç kişi ya da durumla başlar ve başlangıçtaki durumla bağlantılı olarak yayılır (Neuman, 2007). Ölçüt örneklemede ise bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumlar çalışılır. Ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından önceden belirlenebilir veya ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmada kullanılan ölçüt öğretmenlerin çalışmanın yapıldığı akademik yıl içinde birinci sınıf okutuyor olmasıdır. Bu görüşler doğrultusunda birinci sınıf okutan ve Afyonkarahisar ilinde görev yapan 7'si kadın, 5'i erkek olmak üzere on iki sınıf öğretmeni ile görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılarla ilgili ayrıntılı bilgi Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Kıdem	Görev yeri	Sınıf mevcudu
Kadın	2	Köy	24
Kadın	5	Merkez	17
Erkek	10	Merkez	20
Erkek	10	Köy	32
Erkek	4	Merkez	19
Kadın	13	Merkez	22
Kadın	5	Köy	12
Kadın	4	Köy	20
Erkek	10	Merkez	35
Erkek	15	Merkez	25
Kadın	19	Merkez	35
Kadın	4	Merkez	20

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinde araştırmacı tarafından geliştirilmiş yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunun hazırlanmasında literatür taranmış ve iç geçerliği artırmak amacıyla dört uzmanın görüşlerine başvurarak görüşme formu yapılandırılmıştır. Görüşmeler 2011-2012 eğitim-öğretim yılı sonunda yapılan seminer çalışmaları sırasında gerçekleştirilmiştir. Fenomenolojik çalışmalarda başlıca veri toplama aracı görüşmedir. Olgulara ilişkin yaşantı ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşmenin araştırmacılara sunduğu etkileşim, esneklik ve sondalar yoluyla irdeleme özelliklerinin kullanılması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 74). Görüşme öncesinde okul müdürü ve görüşülecek öğretmenler araştırmanın amacı ve niteliği hakkında bilgilendirilmiş ve elde edilen bulguların yalnızca bilimsel amaçla kullanılacağı ve kimliklerinin kesinlikle gizli tutulacağı ifade edilmiştir. Bu çalışmada görüşme türlerinden odak grup görüşmesi kullanılmıştır. Odak grup görüşmesinde araştırmacı çalışma ile ilgili sayısı dört ile altı arasında değişen bir gruba bir dizi soru sorar. Katılımcılar grup şeklinde bir arada oturtulur ve sorularla ilgili cevaplarını birbirinin duyması sağlanır. Böylece katılımcılar kendi görüşlerinin dışında diğerlerinin de görüşlerine dayalı olarak ek yorum yapabilirler. Bu sayede daha derinlemesine ve ayrıntılı veri elde

edilebilir (Freankel ve Wallen, 2006). Katılımcılarla 4'er kişilik gruplar halinde üç odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Herbir oturum yaklaşık 60 dakika sürmüştür. Görüşme esnasında kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşmelerde katılımcılara aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

- Birinci sınıfta öğretmen olmayı nasıl tanımlarsınız? Size göre birinci sınıf öğretmeni olmak ne anlama gelmektedir?
- Birinci sınıf öğretmenliği yaparken gününüz nasıl geçiyor? Neler yapıyorsunuz? Günlük deneyimlerinizi aktarır mısınız?
- Size göre iyi bir birinci sınıf öğretmeni olmak için neler yapmak gereklidir? Etkili ve iyi bir birinci sınıf öğretmenin nitelikleri nelerdir?
- Birinci sınıfta öğretmenlik yaparken çoğunlukla ne tür sorunlarla karşılaşyorsunuz?
- Bu sorunları çözmek için ne tür stratejiler kullanıyorsunuz? Bu sorunlarla baş etmek için neler yapıyorsunuz?
- Birinci sınıf öğretmenliği ile diğer sınıf düzeylerindeki öğretmenliklerini karşılaştırmanızı istesem neler söylersiniz?
- Birinci sınıf öğretmenliğinin size öğretmenlik mesleği açısından neler kazandırdı desem neler söylersiniz?

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilen içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi insan davranışlarının dolaylı bir şekilde araştırılmasına olanak sağlayan bir tekniktir. İçerik analizi görüşme ve gözlem verilerini analiz etmede kullanışlı bir araçtır (Freankel ve Wallen, 2006). Metinleri ve çözümlenmeleri ele alan içerik analizinin amacı bir teori test etmek ya da üretmek amacıyla ortaya çıkan temaların ve önceden var olan kategorilerin kullanımı sayesinde verileri özet biçimine dönüştürmektir (Cohen, Manion ve Morrison, 2007, s.476). Bu amaç doğrultusunda veriler öncelikli olarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Verilerin analizi iki araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar analiz sürecinde birbirinden bağımsız olarak sözcük, cümle ve paragraf birimlerine göre kodlamaları gerçekleştirmişlerdir. Daha sonra ortak kavram ve fikirler göz önüne alarak kodlardan tema ve alt temalara ulaşılmıştır. Son olarak araştırmacıların birbirinden bağımsız olarak ulaştığı kod ve temalar bir araya getirilerek tutarlılık ve çelişkilere dayalı olarak tema ve alt temalara son hali verilmiştir.

Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Araştırmada iç geçerliliği artırmak amacıyla başlangıçta yazılan soruların araştırılan olguyu ortaya koyup koyamayacağını saptamak için konu ile ilgili dört uzmanın görüşlerine başvurulmuş ve gelen dönütler doğrultusunda sorulara son şekli verilmiştir. Araştırmanın güvenirliliğini artırmak amacıyla verilerin analiz sürecinde bir başka araştırmacının da görüşlerine başvurularak, tutarlılıklar ve çelişkilere dayalı olarak temalar ortaya konmuştur. Araştırma konusu hakkında bilgiye sahip ve nitel araştırma yöntemleri ile ilgili uzmanlığa sahip kişilerden araştırmayı çeşitli boyutlarda incelemelerini istemek araştırmanın inandırıcılığı konusunda alınabilecek bir önlemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Daha sonra dış geçerliliği artırmak amacıyla doğrudan alıntılar yapılmıştır. Ayrıca araştırma süreci ile ilgili ayrıntılı betimlemelere yer verilmiştir. Creswell ve Miller'a (2000) göre bir araştırmada güvenirliliği (inandırıcılık) sağlamanın yollarından birisi de araştırılan durumu, katılımcıları ve nitel araştırmanın temalarını ayrıntılı bir şekilde betimlemektir.

BULGULAR

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin birinci sınıf öğretmenliğine ilişkin algı, deneyim ve duygularını ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada elde edilen bulgular içerik analizine tabi tutulmuş; birinci sınıf öğretmenin özellikleri, birinci sınıf öğretmenliğinin etkisi, birinci sınıf öğreniminin önemi, yaşanan sorunlar ve yaşanan sorunlara ilişkin çözüm stratejileri olmak üzere beş ana tema altında sunulmuştur.

Birinci Sınıf Öğretmeninin Özellikleri

Birinci sınıf öğretmenin özelliklerine ilişkin elde edilen bulgular kişisel özellikler, iletişim özellikleri ve öğretim özellikleri olmak üzere üç alt temada kavramsallaştırılmıştır.

Kişisel özellikler

Birinci sınıf öğretmenin özelliklerine ilişkin ortaya çıkan kişisel özellikler alt temasında birinci sınıf öğretmenin kişisel özellikleri sınıf öğretmenleri tarafından aşağıda sunulmuştur:

- Sabır,
- Sevgi,
- İlgı,
- Azim,
- Değer verme,
- Fedakarlık,
- Şevkat,
- Vijdan taşıma,
- Merhamet,
- Ön yargılı olmama,
- İsteklilik.

Sabır öğretmenler tarafından en sık ifade edilen özelliklerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenler birinci sınıf öğrencilerinin tekrar tekrar gösterilmesine rağmen, istenen seviyeye gelmenin bazen çok zaman aldığını, öğrencilerin okula ilişkin ilk zamanlarda duyarsız tavırlar sergilediği ve bazen birinci sınıfta yol almanın çok zaman aldığını ifade etmektedirler. Bu sebeple, bu tür durumlarda öğretmenlerin çok sabırlı olması gerektiğini belirtmektedirler. Öğretmenlerden biri tanesi bu durumu şu şekilde açıklamaktadır:

“İlk kez 2005-2006 eğitim öğretim yılında ilk kez ses temelli cümle yöntemine geçtik ‘e’ harfini yapıyoruz. Öğrencim yapamadı böyle kolunu tuttum. Tekrar ettiriyorum e-e-e-e tahtada tam otuz üç kere beraber ‘e’ harfi yaptık. Yavrum öğrendin mi öğrendim. Otuz dördüncü artık kendisi yapacak hadi bakalım bir ‘e’ yap dedim artık ben onu bıraktım. ‘e’ yapıyoruz ‘e’ yi ters yaptı...”(Ahmet)

Öğretmenlerin en sık bahsettiği kişisel özelliklerden bir diğeri sevgi olduğu görülmektedir. Öğretmenlere göre, öğrenciye sevdiğini göstermenin çok önemli bir yere sahiptir. Öğretmenlerden biri bu duruma ilişkin şu ifadeleri kullanmıştır:

“Ben de mesela az önceki konuya geleceğim sınıfta mesela öğrencilerin bir başına dokunduğum zaman ya da ne bileyim ilk zamanlar kalemleri iyi tutamıyorlar ya da yanına oturduğum zaman diğer öğrenciler de sıranın kenarına çekiliyorlar öğretmen benim de yanına otursun diye çok önemli bir başını okşamak bir eliyle kalem tutmak ya da ne bileyim bir yanına oturmak bunlar birinci sınıfta çok önemli...” (Özgün)

Öğretmenlerin ifade ettiği kişisel özelliklerden bir diğeri ise ilgililiktir. Öğretmenler, birinci sınıf öğrencilerinin gelişim özelliklerinden dolayı bir takım kişisel ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çektiğini ve diğeri sınıf düzeylerine göre birinci sınıf öğrencisinin çok daha fazla ilgiye ihtiyaç duyduğunu belirtmişlerdir. Bu durumla ilgili öğretmenlerden biri tanesi şu ifadeleri kullanmıştır:

“Bir de hocam benim bir öğrencim vardı. Çocuğun sürekli böyle burnu akıyor sürekli ama. Şey dedim ki çocuğa bak dedim annen cebine bir mendil koysun. Hani burnun aktığında silersin. Ben köyde çalıştığım için aile de çok fazla ilgilenmiyor. Sonra ben dolabıma bir peçete koydum kendisi silemiyor silse de bırakıyor. Çağırıyordum yanıma ve kendim silmeye başlıyordum. Çocuk o zaman bile o kadar çok mutlu oluyordu ki. Öğretmenim benim burnumu siliyor çocuk için bu çok güzel bir şey...”(Aslı)

İletişim özellikleri

Birinci sınıf öğretmeninin özelliklerine ilişkin ortaya çıkan iletişim özellikleri alt temasında birinci sınıf öğretmenin iletişim özellikleri aşağıda sunulmuştur:

- Empati,
- Güven verme,
- Samimiyet,
- Göz teması kurma,
- Beden dili,
- Fikirlerine saygı gösterme.

Empati birinci sınıf öğretmenin sahip olması gereken iletişim özellikleri arasında en sık bahsedilenlerden bir tanesidir. Öğretmenler birinci sınıf öğrencisinin bizden farklı bir gelişim özelliğine sahip olduğunu ve farklı bir pencereden hayata baktığını belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin özel durumla sahip olabileceğini ve bu özel durumlara karşı öğretmenin çok daha titiz davranması gerektiğini ifade etmişlerdir. Empati ile ilgili öğretmenlerden biri şu ifadeleri kullanmıştır:

“Bir de onların duygularını anlayabilmeye çalışmak lazım. Ben ilk girdim sınıfa, öğrendikten sonra ailenin parçalı oluşunu ee hani annelerinize söyleyin diyorum olmuyor babalarınıza söyleyin olmuyor. O yüzden velilerinize demeye başladım. Yani ben orda hergün dikkat edemeyip anne desem baba şarkısını bir kez dinlettiğimde ağlayan çocuk yıl boyu anne deseydim eğer tamamen kopardı. Yani o duyguları kendini onun yerine o empatiye kurmak çok önemli...”(Nuray)

Öğretmenlerin iletişimle ilgili en sık bahsettiği özelliklerden bir tanesinin de samimiyet olduğu görülmektedir. Samimiyetin öğrencilerle iletişim kurmada çok önemli role sahip olduğu belirtilmiştir. Özellikle samimi davranmanın öğrenciyi daha yakın tanımadaki ve öğrenme sürecine dahil etmede büyük bir öneme sahip olduğu belirtilmiştir. Samimiyeti öğretmenlerden birisi şu cümlelerle ifade etmiştir:

“Bir abi bir arkadaş gibi görmeleri lazım ki ben onlara birşeyler söyleyebilme hakkında sahip olayım. Çünkü öğretmen olarak verdiğinde ödev veriyorsun. Çocuğa su iç hadi oğlum bahçeye git desen bile düşünüyor. Ödev mi acaba bu diye. Çünkü öğretmenin lafi biraz öyle geliyor. Bir arkadaş gibi onlara yaklaşırsak biraz daha farklı oluyor. Bence birinci sınıf öğretmeni onların arasında çok iyi karışabilmesi lazım. Onların arasında bir öğretmen gibi olmaması lazım...”(Mehmet)

Öğretim özellikleri

Birinci sınıf öğretmenin özelliklerine ilişkin ortaya çıkan öğretim özellikleri alt temasında birinci sınıf öğretmenin öğretim özellikleri sınıf öğretmenleri tarafından aşağıda sunulmuştur:

- Oyunlaştırma,
- Materyal kullanma (mucitlik),
- Somutlaştırma,
- Görselleştirme,
- Günlük hayattan örnek verme,
- Öğrenci seviyesine inebilme.

Öğretmenlerin öğretim özelliklerine ilişkin en sık ifade ettiği öğretim özelliklerinden bir tanesinin oyunlaştırma olduğu göze çarpmaktadır. Öğretmenler oyunlaştırmanın özellikle birinci sınıf öğrencinin gelişim dönemine çok uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca, öğrenme sürecinin başında öğrenciyi sürece katmada ve ilgisini çekmede önemli bir role sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Dahası oyunlaştırırken oyunun bir öğrenme aracı olarak kullanılması gerektiğini ve oyunlaştırarak öğrenmenin gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Oyunlaştırmayı öğretmenlerden biri şu cümlelerle açıklamıştır:

“İlk yapacağı şey onların şeyini kazanacak ve oyun oynayacak ama boş bir oyunda değil. Yani hem derse hazırlayacak hem bu çocuğu eğlendirecek. Ben de öyle. İlk önce bir şarkımız vardır bizim onunla birlikte on dakika ısınma alıştırmaları yani ellerini hazırlıyorsun aslında çocukların. Çünkü kasları çok zayıf ve çok çabuk yoruluyor. O kası geliştirmek için oyun olarak biraz hareketli 7-8 dakikalık şarkıyla o eller hazırlanınca artık “hadi biraz çizgi çizelim” e geçiyorsun. Ama oyun başlamayınca ne çocuğun uykusu açılıyor ne eller, kollar hazırlanıyor. Öncelikle oyun bence, sonra oyun eşliğinde ders...”(Nuray)

Öğretim özellikleri ile ilgili ifade edilen en önemli özelliklerden bir diğeri ise materyal kullanma olduğu görülmektedir. Öğretmenlere göre, birinci sınıf öğretmeni bir mucit gibi sahip olunan şartlar bağlamında sürekli materyal geliştirmeli. Özellikle birinci sınıf öğrencisi için konuyu somutlaştırmada ve öğrencide merak uyandırmada materyalin önemli bir role sahip olduğu ve materyallerin sık sık değiştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bununla ilgili bir öğretmen şu ifadeleri kullanmıştır:

“Arkadaşlar ben şunu da yaptım. Mesela ben çok iyi resim çizemem kız kardeşim gelmişti Ankara’dan. “Bana yardım eder misin?” dedim. “Neden olmasın?” dedi. Çok güzel resim çizer. Mesela resim de ne o gün işleyeceğimiz b harfi diyelim ki balık bir tane balık çiz altına da balık yaz tahtanın ip ger ipin üzerine tak. Hergün o balığı göre göre sen göstermiyorsun kendisi görüyor. Anlatabiliyor muyum? demek ki balık böyle yazılıyormuş? Anlatabildim mi hocam yani ben her hafta öyle yapardım dönüşümlü olarak 3-4 harf altına böyle resimli sonra onları değiştirdim. Bir materyalin her zaman uzun süre orda kalması güzel bir şey değil. Artık o çocuklar için sıkıcı oluyor. Siz mesela 3 kere 4 kere o materyalin yerini değiştirdiğiniz zaman, ya da farklı şeyler haa öğretmen farklı bir şey getirmiş bugün merak uyandıracaksın anlatabildim mi? Her şeyi deniyoruz...”(Ahmet)

Birinci Sınıf Öğretmenliğinin Etkisi

Birinci sınıf öğretmenliğinin etkisi temasında onun öğretmen üzerindeki etkileri kavramsallaştırılmıştır. Bu tema altında birinci sınıf öğretmenliğinin öğretmenler üzerinde günlük yaşama etkisi, mesleki etkisi ve duygulara etkisi olmak üzere üç alt tema belirlenmiştir.

Günlük yaşama etkisi

Öğretmenler birinci sınıf öğretmenliği süresince günlük yaşamlarında bir takım değişimlerin olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlere göre, çalışmalarının yalnızca okulla sınırlı kalmamaktadır. Evde akşamları uzun bir süre da diğer günle ilgili yapacağı etkinlikleri planladıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca eve gittiklerinde büyük bir yorgunluk yaşadıklarını, geceleri özellikle rüyalarında birinci sınıf ile ilgili etkinlikler yaptıklarını, başını yastığa koyduklarında sürekli akıllarında olduğunu ve çarşıda gezerken yazılı tabelaların nasıl okunabileceğine ilişkin fikirler geldiğini belirtmişlerdir. Son olarak ise birinci sınıf öğretmenliği yaparken eşin de sürece katıldığını ve size bazı konularda yardım ettiğini ifade etmişlerdir.

Bu konu ile ilgili Ahmet öğretmenin ‘Metin tabloları gördünüz mü tamam o zaman birinci sınıf öğretmeni olmuştunuz demektir. Rüyanda metinler görürsün metin tabloları yazarsın harfleri kesersin.’ şeklindeki ifadesi öğretmenin günlük yaşamı üzerindeki etkisini özetlemektedir. Mehmet öğretmen ise bu konu ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: ‘Bir de birinci sınıf öğretmenin günü derken.. zaten gün sabah 8 de değil akşam başlıyor çünkü orda bir kesinlikle birinci sınıf öğretmenleri için ertesi gün ne yapacağım ne vereceğini...’.

Mesleki etkisi

Öğretmenler, birinci sınıf öğretmenliğinin kendileri üzerinde mesleki açıdan önemli etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle öğrencilerin süreç içerisinde okuma, yazma ve davranış özellikleri açısından katettiği önemli mesafeler öğretmene başarı hissi verdiğini büyük bir doyum yaşadığını ifade etmişlerdir. Bu durumu öğretmenler şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Birinci sınıf öğretmenliğinin bizim açımızdan en güzel yanı da.. kalem tutamıyor şey yapamıyor ya. İkinci dönem okumaya geçip yazmaya başlayınca şöyle geriye dönüp bir hayal edince... Ya diyorsun bu çocuk kalem tutamıyordu ilk zamanlar hiç bir şey yapamıyordu. Şimdi yazı yazmaya başlıyor defterinde çizgilere dikkat ediyor ne bileyim okumasını biliyor bunu ben başardım diyorsun...”(Erhan)

“Ben bunu şeye benzetiyorum. Hani çiftçi patetesini ekiyor da hasat mevsimi geliyor da hasadını aldığına nasıl mutlu oluyorsa bizim de çocuklar öyle veriyoruz karşılığında da o güzellikleri farkettiğinizde herşeye değişiyor. Hiçbir şey o zorluklar kalmıyor. Ürünü gördükçe değişiyor diyorsun...”(Nuray)

Duygulara etkisi

Öğretmenler bir yıllık süreç içerisinde farklı duygular yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yaşanan duyguların başında kaygı, stres, eğlence ve mutluluk gelmektedir. Özellikle dönemin başında öğrencilerin okuyup okuyamayacağı veya kendilerinin başarılı olup olmayacaklarına ilişkin büyük bir kaygı ve stres yaşandığı ifade edilmiştir. Aslı öğretmen bu durumu “Ben birinci dönem o kadar panik oldum ki böyle çocuklar okumaya geçemeyecek hani çocukları heralde okutamayacağım heralde başarısız olacağım kaygısı bende de çok fazla vardı ve bana hep tecrübeli olan arkadaşlarım şey diyorlardı.” şeklinde açıklamıştır. Yaşanan duygular açısından bir diğeri ise eğlence olduğu görülmektedir. Bu durumu Esra öğretmen şu cümlelerle açıklamıştır: “Onlarla beraber öğreniyorsun oyun oynuyorsun yoruluyorsun ama zevk alıyorsun onların görünüşleri kalme tutuşları şikayetleri elleri herşey o kadar güzel geliyor ki birinci dönem yorucu da olsa zevk alıyorsun”. Öğretmenlerin süreç içerisinde yaşadıkları duygulardan bir tanesi de mutluluk olduğu görülmektedir. Öğretmenler öğrencinin sıfırdan başlayıp bir noktaya gelmelerinin ve öğrencilerin kendilerine saf ve temiz yaklaşmalarının büyük bir mutluluk verdiğini ifade etmişlerdir. Bu durumu ifade etmede Murat öğretmen şu cümleleri kullanmıştır: “Biryerden bir yere geliyorsunuz onu görmek yani yardımcı olabilmek onu şekillendirmek bir sanatçı sanat eserini meydana getirdiğinde nasıl mutlu olur. Bizde de bir yerden bir seviyeye getiriyorsunuz. O da büyük bir mutluluk yani”.

Birinci Sınıf Öğreniminin Önemi

Çalışmaya katılan öğretmenler birinci sınıf öğreniminin çocuk açısından büyük öneme sahip olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle birinci sınıfın çocuğun öğrenim hayatının temelini oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Bunu açıklarken de bina ve vazo metaforlarını kullanmışlardır. Öğretmenler bu durumu şu şekilde açıklamışlardır:

“Şey gibi diyorum bende hani çanak çömlek yapan birinin eline şeyi verirsiniz, toprağı alır eline vazo mu yapacak. Önce bir vazunun asıl şeklini verir, sonra üzerine süslemelerini yapar. İçinin oyduğunu yani ayarlamasını yapar. 1. sınıfta o hamuru vazo şekline koyuyorsunuz. Koymadıktan sonra üzerine ne kadar süs yapsanız da o vazoya benzemiyor...”(Nuray)

“Şimdi 2., 3. veya 4. sınıfı şu şekilde tamamlayabilirsiniz; yani temel kazmadan bir binayı inşa etmek gibidir. Yani 1. sınıf bir temeldir. Siz ne kadar sağlam atarsanız bu temeli 8'e, 9'a, 10'a, 11'e kadar ki depremlere dayanıklı bina oluşturabilecek bir yapı oluşur...”(Fatih)

Ayrıca birinci sınıf öğreniminin önemi ile ilgili öğretmenler birinci sınıfın bir takım becerileri kazanmada kritik bir dönem olduğunu ve bu dönemde bir takım becerilerinin kazanıldığı taktirde ileride büyük bir kolaylık yaşandığını ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler birinci sınıfın çocukların okula ilişkin tutumlarını belirlemede önemli bir rol oynadığı ve çocuğun öğrenim hayatı açısından bir

dönüm noktası olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler bu durumu açıklamada şu ifadeleri kullanmışlardır:

“En azından o çalışma düzenini oturtmak, çocuğa planlı çalışmayı öğretmek ya da okulda davranışlarını ya da sokakta nasıl olacağını öğretme aşaması hep 1. sınıfta. Yani siz 1. sınıfta çocuğa güzel bir çalışma alışkanlığı kazandırmışsanız, 2’de de, 3’de de, 4’de de, 5’de de o çocuk zaten düzenini kurduğu için belli bir çalışma temposunu yakalayabiliyor. Ama 1’de onu verene kadar işte o zor bir dönem. Bu bence 1. sınıfta ayırt ediyor...” (Nuray)

“Birinci sınıfta başlıyor bu birinci sınıfta bir çocuk okulu sever ya da sevmez. Çok önemli bir nokta atıyorum mesela 8. sınıftaki bir öğrenci Tevhid-i Tedrisat kanunu bilse bilmese çok farketmiyor. Ancak birinci sınıfta okumaya geçer ya da geçemez ne kadar büyük bir yol ayrımı var değil mi? Sekizdeki bir öğrenci Türkiye coğrafi bölgelerini sayamayabilir. Birinci sınıf öğrencisi okumaya ya geçer ya geçmez...” (Ahmet)

Yaşanan Sorunlar

Yaşanan sorunlar teması altında süreç içerisinde öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar, sorunların sebepleri ve sorunların etkilerine ilişkin ipuçlarına ulaşılmıştır. Yaşanan sorunlar veliden kaynaklı sorunlar ve öğrenciden kaynaklı sorunlar olmak üzere iki alt temada kavramsallaştırılmıştır.

Veliden Kaynaklı Sorunlar

Öğretmenler birinci sınıf öğretmenliği sürecinde yaşadıkları sorunların önemli bir kısmının velilerden kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Yaşanan sorunlara ilişkin velilerin öğretmenin işine çok karışmaları öğretmenlerin en çok şikayetçi olduğu konular arasında yer almaktadır. Esra öğretmen bu konuyu “*Velilerin işimize burnunu sokması. Olumsuz yönde sokması... harf veren veliler mi ararsın daha ilk dönemde onluk bozarak çıkarma öğretmeye çalışan mı ararsın yani velilerle sıkıntı oldu*” şeklinde ifade etmiştir. Velilerden kaynaklı en sık karşılaşılan sorunlardan bir diğeri ise veli ilgisizliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı velilerin çocuklarının öğrenim hayatlarına ilişkin çok mesafeli olduğu görülmektedir. Bu durumu Nuray öğretmen şu şekilde açıklamıştır: “*Benim en çok yaşadığım sorun şeydi yani bu bir sac ayağına benzetilir ya okul veli öğrenci ilişkisinde benim en büyük sıkıntım veli ilişkisinde yani çocuk iyi siz elinizden geleni yapıyorsunuz. Ama velinin kontrolü olmayınca sizin çabalarınız da bir yerde kalıyor*”. Velilerden kaynaklı bir diğeri ise anne-baba ayrılığı, ikinci evlilik ve ebevy vefatı gibi ailesel sorunlar olduğu görülmektedir. Çocukların ailelerinde bu tür sorunlara sahip olmasının öğrenciyi olumsuz yönde etkilediğini ve çocuğun bu tür sorunlarını okula yansıttığı görülmektedir. Fatih öğretmen bu durumu şöyle ifade etmiştir: “*Benim bu yirmi kişilik sınıfımın 10 tanesi bu tarz açıdan sıkıntılıydı. Ya anne baba ayrı ya baba vefat etmiş ya ikinci evlilikler. Ya tacize uğramış çocuk gerçekten abartmıyorum 10 tanesi direk ailevi sıkıntılı. Ve bu ailelerinin sıkıntısını çocuk çok kolay yansıtıyor. Ben farkında olmadan baba ile ilgili bir şarkı dinletiyorum. Biri başladı ağlamaya yani onun anlayamıyorsunuz onun ailedeki sıkıntılarını...*” Veliden kaynaklı yaşanan diğeri sorunlar ise velinin öğrenciyi yerli yersiz ödüllendirmesi, çocuğa aşırı özgürlük tanınması, çocuğunun kapasitesini benimsememesi ve çocuğunun seviyesini çok düşük görmesi olarak ortaya çıkmıştır.

Öğrenciden Kaynaklı Sorunlar

Öğrenciden kaynaklı sorunlar alt teması altında öğretmenlerin en çok ifade ettiği sorunların başında öğrencilerin dönem başlarında uyum problemleri yaşamalarıdır. Çocuklar ilk zamanlarda ailelerini özlem duymaları, sınıfta nasıl davranacaklarını bilmemeleri ve ana sınıfından kalan alışkanlıklarını terketmek istememeleri öğrencilerin yaşadıkları uyum sorunları olarak görünmektedir. Öğretmenlerden bazıları bu durumu şu şekilde açıklamışlardır:

“Çok büyük bir anne özlemi. Öğretmenim 5 dakika annemi görebilir miyim? Benim öğrencim aynen şunu söyledi. Öğretmenim dedi .. Bu çok çarpıcı bir örnek.. Lütfen beni burda oturtmayın dedi. Neden dedim. Öğretmenim dedi. Ben burdan bakınca dedi karşı ağaçları görüyorum dedi. Ağaçları görünce dedi aklıma evimiz geliyor dedi. Evimiz gelince aklıma annem geliyor dedi. Anne gidebilir miyim? dedi(Ağlayarak). Çocuğun hayal dünyası gidebildiği kadar gidiyor...” (Ahmet)

“Uyum sağlamayan da çok oldu mesela benim hala ağlayan öğrencim vardı. Karne verirken bile ağlıyordu. Geçen kalmış bir öğrenciydi bir de hala ağlıyordu. Son gün karne verirken bile ağlıyordu çocuk beni gördüğünde yani. Bir şey de yaptığım yok çocuk sürekli ağlıyor...”(Tuğba)

Öğrenciden kaynaklı sorunlardan bir diğeri bireysel farklılıklar olduğu görülmektedir. Bazı öğretmenler süreç içerisinde öğrencilerin öğrenme hızlarının farklı olmasının öğrenme sürecinde bir takım sorunlara yol açtığını belirtmişlerdir. Bu durumu Esra öğretmen *“Birinci grupta geçip ertesi gün öğreneceği harfi öğrenerek geliyor. Hani bugün biz bunu mu öğreneceğiz diyor. Bir tanesinin hiç umurunda değil. Çok ilginç geldi bana. Tamamen farklılık var ya çok uçuk noktalardalar. Beklemek zorunda kalıyorsun onlar sıkılıyorlar”* şeklinde açıklamıştır. Öğrencilerden kaynaklı yaşanan sorunlardan bir diğeri ise öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerle ilgili olduğu görülmektedir. Bazı öğretmenler öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerle ilgili yetersizlik yaşadıkları ifade etmişlerdir. Bu durumu Esra öğretmen şöyle açıklamıştır: *“Bep’lik(Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı) öğrencilerde çok sorun yaşadım ben iki tane birisi bireysel eğitim planına ihtiyacı olan bir öğrencim vardı. Orta düzeyde öğrenme güçlüğü çekiyor. Ve bir tane de konuşamayan bir öğrencim vardı ben bu konuda yeterli kalamadım maalesef. Bu alanda gerekli yeterli bilgiye sahip olmadığım için sıkıntı yaşadım...”* Son olarak öğretmenlerin öğrencilerle ilgili sorun öğrencilerin pasif ve çekingen davranışlarıdır. Özgün öğretmen bu konu ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: *“İçine kapanık öğrencilerim var benim zaman zaman soru soruyorum sınıfta bilemedikleri zaman ağlamaya başlıyorlar sınıfta çok kötü oluyorlar...”*

Sorunlara İlişkin Çözüm Stratejileri

Öğretmen-veli İşbirliği

Öğretmenler sorunların üstesinden gelmede veli ile iletişimin önemli bir yere sahip olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle öğrencileri yakından tanımada ve velilerin güvenini kazanmada önemli bir işlevi vardır. Öğretmen-veli iletişimine ilişkin Ahmet öğretmen şu ifadeleri kullanmıştır:

“Tabi burda hocamızın dediği gibi velilerle iletişim çok önemli. Bazı veli geliyor mesela hocam benim çocuğumun şöyle şöyle özellikleri var biraz. Çok fazla içine kapanıktır. Hocam işte mesela . Şunu bile diyen oldu mesela hocam benim çocuğun adı aslında dedi Kezban dedi mesela. Resmiyette Kezban biz ona Tuğba diyoruz dedi. Lütfen sende ona Kezban deme dedi. Çocuğum morali bozuluyor dedi. Madem morali bozuluyor dedim neden siz adını Kezban koydunuz dedim. Biz mahkeme kararı ile değiştireceğiz dedi. Yani bak çocuğa resmiyetteki adı Kezban herkes Tuğba diye sesleniyor. Benim önümdeki listede Kezban yazıyor. Kezban deme hocam dedi...”(Ahmet)

Sorunların üstesinde gelmede öğrencilere velilerin öğretim desteklerinin önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. Nitekim birinci sınıfta öğrencilerin bir takım öğrenme becerilerin ve yalnız başına ödev yapabilme becerilerine sahip olmamaları veli desteğini kaçınılmaz kılmaktadır. Bu durumu açıklamada Burcu öğretmen şu ifadeleri kullanmıştır:

“Çocuğu sen okulda destekleyeceksin, ailede evde destekleyecek ki işbirliği yapınca bu gerçekleşecek. Eğer veli ve öğretmen işbirliği yapmazsa bir kopukluk oluşuyor çocuk açısından. Çocuk okulda öğretmenin gözetiminde evde de ailesinin gözetiminde bu çalışmalarını yaparsa daha verimli oluyor tabi ki...”

Sorunları çözmede kullanılan önemli yöntemlerden bir diğeri ise okuma bayramıdır. Öğrenciler okumaya geçtikten sonra velilerin de katılımıyla öğrencilerin şiir, oyun ve drama benzeri etkinlikler yapması öğrencilerin kendine olan güvenini artırmada ve çekingen tavırlarını engellemede önemli bir rol üstlenmektedir. Bu durumu Özgün öğretmen şu cümlelerle açıklamıştır:

“Ben sene sonunda okuma bayramı yaptım. Şiirler birkaç oyun etkinlikler drama falan veliler geldi bütün öğretmenler toplandı. Çocuklar onların karşısına çıktılar ve çocuklar inanılmaz kendilerine güvendiler. Çok güzel oldu. Tüm öğrenciler geçtikten

sonra tüm ailelerini falan topladık. Onların karşısına çıkıyorlar birkaç oyun oynuyorlar. Drama oluyor ondan sonra birkaç şiir okuyorlar...’’

Kişisel stratejiler

Öğretmenlerin ifadelerine göre sorunları çözmeye kullanılabilecek kişisel stratejilerden bir tanesi görmezden gelmedir. Özellikle bir takım davranışların kazandırılmasında öğrencilerin disiplin sorunu yaratan davranışlarını düzeltmede çok baskıcı davranmamak gerekmektedir. Çünkü çocuklara baskı ile yaklaşmak onların okuldan soğumasına ve ters tepki göstermelerine sebep olabilir. İkinci tür ceza kullanma ise kişisel stratejilerden bir diğeridir. Özellikle disiplin problemlerini çözmeye etkili olarak kullanılabileceği belirtilmiştir. Buna ek olarak, bazı öğretmenler ise disiplin problemi çıkaran öğrenciye karşı kısa süreli ilgisiz davranmanın çocuklar üzerinde etkili yöntem olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bazı öğretmenler ilk zamanlar öğrencilerin davranışlarını şekillendirmede esnek davranmak gerektiğini ifade etmişlerdir. Özellikle bazı kuralları yerleştirmede çok katı olmamak gerekmektedir. Öğretmenler bu durumu şu cümlelerle açıklamışlardır:

‘‘Bir anda çok böyle baskı ile gitmemek lazım üzerine bence bazen de görmezlikten gelin o bende de var. Bir kız öğrencim vardı. Birinci ders bir yerde oturuyordu ikinci ders başka bir yerde oturuyordu. Sınıfın içerisinde ayakta geziniyordu ben uyardım uyardım ama arada bir gene kaçamak olarak yaptıysa da onu asla kırmadım...’’ (Ahmet)

‘‘Bir de şey var hocam tuvaletle ilgili konuştu. Birinci sınıfın ilk döneminde çocuklar çok gidiyorlar tuvalete hani daha o alışkanlıklarını kontrol edemedikleri için ilk defa birinci sınıf okutacak arkadaşlar için yani istedikleri zaman göndermeleri konusunda ben bir tavsiyede bulunayım. İkinci döneme doğru artık bu yavaş yavaş azalmaya başlıyor. Buna izin vermek gerekiyor. Böyle düşünüyorum ben...’’ (Erhan)

Öğretmenlerden bazıları özellikle ilk zamanlarda uyum sorunu çözmeye hikaye ve bilmece kullanmanın önemli bir etkiye sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durumu Ahmet öğretmen şu şekilde açıklamıştır: *‘‘Masal kitaplarınız yoksa arkadaşlar. Ben tavsiye ederim güzel masal kitapları var. Birinci sınıfta her gün bir masal anlatılabilir bir bilmece hikaye anlatılabilir ilk haftalarda. Okula alışması açısından...’’* Ayrıca çocukların ilk zamanlarda çekingen ve pasif davranışlarının hata yapma korkusundan kaynaklandığını bu engellemede ise herkesin hata yapabileceğini öğrencilere hissettirmek gerektiğini belirtmişlerdir. Özgün öğretmen bu durumu *‘‘29 Ekim, 19 Mayıs vb. bazen yanlış söylediğim oldu benim de çocuklar ben hata yapıyor muyum? Evet öğretmenim siz de yapıyorsunuz. O zaman herkes hata yapar. Mesela içine kapanık öğrencilerim var benim zaman zaman soru soruyorum sınıfta bilemedikleri zaman ağlamaya başlıyorlar. Sınıfta çok kötü oluyorlar. Ben hemen diyorum ki neydi çocuklar herkes hata yapar. Öğretmenim ben yapar mıyım? Evet ben de yaparım. Böylelikle çocuk hemen düzeliyordu kendine geliyordu.’’* şeklinde açıklamıştır. Son olarak ise öğretmenlerden bazıları geri kalan çocukların durumu düzeltmek amacıyla ek kurs yaptıklarını ifade etmişlerdir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Sınıf öğretmenlerinin bakış açısından birinci sınıf öğretmenliği olgusuna ilişkin algı, deneyim ve duyguları ortaya koymaya çalışan bu çalışmadan elde edilen bulgular birinci sınıf öğretmenliğini anlama ve açıklama açısından temel bir çerçeve ortaya koymuştur.

Öğretmenlerin görüşlerine göre birinci sınıf öğretmenin özellikleri kişisel, iletişim ve öğretim olmak üzere üç alt temada incelenmiştir. Birinci sınıf öğretmeninde bulunması gereken kişisel özellikler sabır ve sevgi başta olmak üzere ilgililik, azim, değer verme, fedakarlık, şevkat, vırdan taşıma, merhamet, ön yargılı olmama ve isteklilik olarak belirtilmiştir. Öğretmen özelliklerinin ortaya çıkmasında branş ve sınıf seviyesi temel bir faktör olabilir. Eskicumalı'ya (2002) göre okulöncesi ve ilköğretimin ilk kademesinde öğrencilerle birlikte olmaktan hoşlanmak ve onların davranışları karşısında sabır ve hoşgörü göstermek büyük bir önem taşımaktadır. Çocukları ve öğretmeyi sevmeyenler iyi bir öğretmen olamazlar.

İletişim iki veya daha fazla insan arasında anlamları ortak kılma süreci olarak tanımlanmaktadır. Her insan iletişim ihtiyacı duymaktadır ancak öğretmenler daha fazla iletişim kurmalıdır (Tutar ve Yılmaz,

2002). Bu çalışmada iletişim özellikleri bir alt tema olarak ortaya çıkmıştır. Birinci sınıf öğretmeninde bulunması gereken iletişim özellikleri empati ve güven verme başta olmak üzere samimiyet, göz teması kurma, beden dili kullanma ve fikirlere saygı gösterme olarak sıralanmıştır. Özellikle empati bulunması gereken en temel iletişim özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü öğrencilerin sahip olabileceği özel durumları ve bakış açılarını anlamada empati büyük bir rol oynamaktadır.

Birinci sınıf öğretmeninde bulunması gereken özelliklere ilişkin ortaya çıkan bir diğer alt tema ise öğretim özellikleridir. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre, oyunlaştırma ve materyal kullanımı başta olmak üzere somutlaştırma, görselleştirme, günlük hayattan örnek verme ve öğrenci seviyesine inebilme birinci sınıf öğretmeninde bulunması gereken öğretim özellikleridir. Oyun çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimi için önemli bir araçtır ve onların gelişiminin bir yansımasıdır (Hand ve Nourat, 1999). Oyunlaştırma en sık ifade edilen niteliklerden birisi olarak karşımıza çıkmıştır. Oyunlaştırma öğrencilerin gelişim dönemlerine çok uygun olmakla birlikte, öğrenme aracı olarak kullanılarak öğrenciyi sürece katmada ve öğrencinin ilgisini çekmede önemli bir role sahiptir. Nitekim, oyun sayesinde öğrencilerin birinci sınıfın ilk zamanlarında yaşadıkları çekingence ve uyum sorunları da aşılabılır.

Birinci sınıf öğretmenliğinin öğretmenler üzerinde bir takım etkileri olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin günlük yaşamlarında bazı değişiklikler olduğu ortaya konmuştur. Özellikle evde okulla ilgili hazırlıklara daha fazla zaman ayrılmakta, büyük bir yorgunluk yaşanmakta, rüyalarda birinci sınıf öğretmenliği ile ilgili etkinlikler görülmektedir. Ayrıca eşinde sürece katıldığı görülmektedir. Bu tür etkiler bize birinci sınıf öğretmenliğinin ne kadar zor ve zahmetli bir süreç olduğu noktasında bir takım ipuçları vermektedir.

Birinci sınıf öğretmenliği öğretmenlik mesleği açısından özellikle mesleki olarak öğretmenlerde büyük bir doyuma sebep olmaktadır. Çünkü öğrencilerin okuma, yazma ve davranış açısından seviyelerindeki büyük değişimler öğretmenler için büyük bir başarı hissi yaratmaktadır. Libearman ve Miller'a (1984) göre ise öğretmen için tek ödül kaynağı öğrencidir. Sınıfta öğrencilerden çabalarının geribildirimlerinde aldıklarında öğrenciler tarafından ödüllendirilirler (akt: Şahin, 2004).

Duygular üzerindeki etkisi ise bir diğer alt temadır. Öğretmenler öğretim sürecinde çeşitli duygular yaşarlar (Villavicencio, 2010). Nitekim birinci sınıf öğretmenliği için ön plana çıkan duygular kaygı, stres, eğlence ve mutluluk olarak görünmektedir. Özellikle sürecin başında öğretmenler başarılı olup olamayacaklarına ilişkin kaygı ve stres yaşamaktadırlar. Ayrıca süreç içerisinde birinci sınıf öğretmenliği eğlenceli bir şekilde devam etmektedir. Son olarak ise öğretmenlerin başarıyı yakaladıkları anda ve öğrencileri düzeyini yükselttiklerinde büyük bir mutluluk yaşanmaktadır. Sutton ve Wheatley'e (2003) göre öğretmenler bir hedefe ulaşmada mesafe kat ettiklerinde ve öğrencilerin seviyelerini yükselttiklerinde büyük bir mutluluk ve doyum yaşarlar.

İlk çocukluk eğitimi çocukların gelecekteki başarılarının önemli bir rol oynamaktadır (Hand ve Nourat, 1999). Özellikle öğrencilerin öğrenim hayatlarının temelini oluşturmaktadır. Öğrencilerin bu dönemde kazandıkları beceri ve davranışlar ileri öğrenim hayatlarını önemli derecede etkilemektedir. Nitekim Cunningham ve Stanavoich (1997) yaptıkları çalışmada öğrencilerin birinci sınıftaki okuma durumlarının ileriki öğrenim hayatlarındaki okuma başarılarının önemli bir yordayıcı olarak bulunmuştur. Bu yönüyle birinci sınıf öğrenimi çok titiz ve özenli bir biçimde geçirilmesi gereken bir dönemdir.

Öğrenci başarısı yalnızca okul içinde gerçekleşen uygulama ve etkinliklere bağlı değildir. Okul dışında yer alan aile faktörü de öğrenci başarısında önemli bir yer sahiptir. Aileler çocukları ile olan iletişimleri ve okul ile gerçekleştirecekleri işbirliği ile çocukların başarısında doğrudan ve dolaylı birçok şekilde etki edebilir (Aslanargun, 2007). Velilerin okul niteliğinin ve öğrenci başarısının geliştirilmesindeki rolü kaçınılmazdır. Bu süreçte velilerle ilgili yaşanan sorunların öğrenci başarısına ve okul-aile işbirliğine zarar vermesi beklenebilir. Velilerle yaşanan sorunların başında velilerin bilinçsiz bir şekilde öğretmenin öğrenme-öğretme uygulamalarına karıştığı görülmektedir. Veli ilgisizliği ise öğretmenlerin sorun olarak gördükleri bir diğer olgudur. Veli ilgisizliğinin önemli sebepleri arasında işlerin yoğunluğu, kendilerini yetersiz algılamaları ve öğretmen ve okul

yöneticilerinin ilgi eksikliği yer almaktadır (Aslanargun vd., 2004). Veliden kaynaklı diğer sorular ise şunlardır:

Anne-baba ayrılığı, ebeveyn vefatı ve ikinci evlilik gibi ailesel sorunlar.

- Velinin öğrenciyi yerli yersiz ödüllendirmesi.
- Çocuğa aşırı özgürlük tanıma.
- Öğrencinin kapasitesini benimsememe.
- Çocuğun seviyesini düşük görme.

Birinci sınıfın öğreniminin ilk zamanlarında bazı öğrencilerin, yabancı bir ortamdan dolayı bir takım uyum sorunları muhtemeldir. Bu sorunların başında aileye duyulan özlem, sınıftaki kurallara uyum sağlayamamaları ve ana sınıfından kalan alışkanları sürdürmek istemeleri gelmektedir. Bu uyum problemlerini çözmede öğretmene büyük görev düşmektedir. Çünkü bu sorunları çözmede yaşanan bir aksaklık öğrencinin en temel öğrenim dönemi olan birinci sınıfta başarısızlık yaşamasına ve gelecek akademik yaşamının olumsuz etkilenmesine sebep olabilir. Birinci sınıfın ilk zamanlarında öğrencilerin olumsuz davranışlarını düzeltmede kullanılacak stratejilerden bazıları görmezden gelme, ikinci tür ceza kullanma, esnek davranma ve ilgisiz davranma olabilir. Öğrencilere hikâye anlatma ve bilmece sorma da etkili stratejilerden birisidir. Ayrıca öğrencilerin pasif ve çekingen tavırlarının en önemli sebeplerinden bir tanesi hata yapma korkusudur. Hata yapma korkusunun önlemek için herkesin hata yapabileceğini öğrencilere hissettirmek gerekmektedir.

Öğrenciden kaynaklı diğer sorunlar ise şunlardır:

- Öğrencilerin öğrenme hızındaki farklılıklar.
- Öğrenme gücünü yaşayan öğrencilerle ilgili yetersizlik.
- Öğrencilerin pasif ve çekingen tavırları.

Birinci sınıf öğreniminde özellikle öğretmen-veli işbirliği önemli bir yere sahiptir. Birinci sınıf öğrencisinin ilk defa okulla tanışması, öğrencilerin okuma ve yazma açısından temel yeterliliklere sahip olmamaları ve birtakım öğrenme becerilerine sahip olmamaları veli-öğretmen işbirliğini diğer sınıflara nazaran daha çok gerekli kılmaktadır. Nitekim öğretmenlerin velilerle olan iletişimi öğrencileri yakından tanımada ve velilerin güvenini kazanmada önemli bir işleve sahiptir. Velilerin evde öğretim desteği ise birinci sınıfta öğretmen-veli işbirliğinin önemli bir boyutudur. Öğrencilerin kendi kendilerine çalışma ve kendi kendilerine öğrenme becerilerinin gelişmemiş olması bu desteğe ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır. Öğretmen-veli işbirliğinde yapılan okuma bayramları ise öğrencilerin öz-güven kazanması ve pasif ve çekingen tavırlarının üstesinden gelmede önemli bir işleve sahip olabilir. Ayrıca veli-öğretmen ilişkisini kuvvetlendirerek okula ve öğretmene olan güveni artırabilir.

KAYNAKÇA

- Arnon, S. & Reichel, N.(2007). Who is the ideal teacher? Am I? Similarity and difference in perception of students of education regarding the qualities of a good teacher and of their own qualities as teachers, *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 13(5), 441-464.
- Aksoy, N. (1998). Opinions of upper elementary students about a “Good Teacher” (Case study in Turkey). *Paper presented at the annual meeting of Northeastern Educational Research ,Ellenville.*
- Aslanargun, E., Avcı, H., Avcu, A., Dönmez, S. A., İpek, K., ve Nair, E. (2004). *Velilerin okula yönelik ilgi yetersizliklerinin sebepleri*, Bilecik: Pazaryeri İlçe Milli Eğt. Md. Yay.
- Aslanargun, E. (2007). Okul-aile işbirliği ve öğrenci başarısı üzerine bir tarama çalışması. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 119-135.
- Cohen L., Manion, L. & Morrison, K. (2007) *Research methods in education* (6th edition) London: Routledge-Falmer.
- Creswell, J. W. & Miller, D. L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry, *Theory Into Practice*, 39(3), 124-130.
- Cunningham, A. & Stanovich, K. (1997). Early reading acquisition and its relation to reading experience and ability 10 years later. *Developmental Psychology*, 33(6), 934-945.
- Çakmak, M. (2009). Prospective teachers’ thoughts on characteristics of an “Effective Teacher”, *Education and Science*, 34(153), 74-82.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.

- Dilekmen, M. (2008). Etkili eğitim için etkili öğretmenlik. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 213-221.
- Eskicumalı, A. (2002). *Eğitim, öğretim ve öğretmenlik mesleği*. (Ed. Y. Özden) Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Freankel, J.R. & Wallen, N.E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill.
- Hand, A.J. & Nourot, P.M. (1999). *First class: a guide for early primary education. preschool-kindergarten-first grade*, California: California Department of Education. Retrieved on 8 August 2012 from <http://www.cde.ca.gov/sp/cd/re/documents/firstclass.pdf>.
- Institute of Education Sciences, (2006) *Instructional focus in first grade*. Washington, DC:USA Retrieved on 15 August 2012 from <http://nces.ed.gov/pubs2006/2006056.pdf>.
- Murat, M, Ünişen, A. ve Kanadlı, S. (2010). Eğitim fakültesine yeni başlayan öğrencilerin öğretmenlik mesleğini algılayışları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), 226-244.
- Neuman, W.L. (2007). *Basics of social research qualitative and quantitative approaches*. Boston: Pearson Education.
- Pattaban. (2012, Mayıs). İlkokuma yazma günlüğü (2009-2010). <http://www.egitimhane.com/ilkokuma-yazma-gunlugu-2009-2010-k49951-45.html> adresten alınmıştır.
- Patton, M.Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “Öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A., Koçbeker, B.N. ve Saban, A.(2006). An investigation of the concept of teacher among prospective teachers through metaphor analysis. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 6(2), 509-522.
- Stuhlman, M.W. & Pianta, R.C. (2009). Profiles of educational quality in first grade. *Elementary School Journal*, 109(4), 323-242.
- Sutton, R. E. & Wheatley, K. F. (2003). Teachers’ emotions and teaching: A review of the literature and directions for future research. *Educational Psychology Review*, 15, 327-329.
- Şahin, E. (2004). Meslek ve öğretmenlik. (Edt.)Sönmez, V. *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Anı yay.
- Şahin, A.(2011). Öğretmen algılarına göre etkili öğretmen davranışları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 239-259.
- Trigwell, K.(2001). Judging university teaching, *International Journal for Academic Development*, 6(1), 65-73.
- Tutar, H. ve Yılmaz, M.K. (2002). *Genel iletişim: Kavramlar ve modeller*. Ankara: Nobel Yay.
- Vanderstop, S.W. & Johnston, D.D. (2009). *Research methods for everylife: Blending qualitative and quantitative approach*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Villavicencio, F.T. (2010). The development and validation of the emotionality in teaching scale (ETS), *Educational Measurement and Evaluation Review*, 2, 6-23.
- Walker, R.J.(2008). Twelve characteristic of an effective teachers: A longitudinal, qualitative, quasi-research study of in-service and pre-service teachers’ opinions. *Educational Horizons*, 87(1), 61-68.
- Witcher, A. & Onweugbuzie, J.(1999). Characteristic of effective teachers: perceptions of preservice teachers. *Paper presented at the Annual Meeting of the Mid-south Educational Research Association, Point Clear, AL*.
- Witcher, A.E., Jiao, Q.G., Onwuegbuzie, A.J., Collins, K.M.T., James, T.L., & Minor, L.C. (2008). Preservice teachers’ perceptions of characteristics of an effective teacher as a function of discipline orientation: A mixed methods investigation. *The Teacher Educator*, 43(4), 279-301.
- Yıldırım, A., Ünal, A. ve Çelik, M. (2011). Öğretmen kavramına ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettiş algılarının analizi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 92-109.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H.(2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yay.